

Leena Ståhlberg

Pienryhmäohjaajan opas

Tässä pdf-tiedostossa on mukana kirjasta seuraavat näytteet:

- Sisällys
- Alkusanat

Tutustu kirjaan
verkkokaupassamme

Sisälllys

Alkusanat	9
------------------------	---

OSA 1 Pienryhmäohjauksen taika

Pienryhmäohjaus	17
Pienryhmäohjaus opinto-ohjauksessa ja oppilaanohjauksessa	21
Pienryhmäohjaus työhön- ja uravalmennuksessa	25
Pienryhmän ohjaaja on avainasemassa	27
Taitavan pienryhmäohjaajan ominaisuuksia	28
Kohtaamisen taidot ryhmää ohjatessa	34
Kuuntele	35
Ole oma itsesi	39
Huomioi	41
Tue ja kannusta	44
Asetu toisen asemaan	47
Arvosta	49
Pienryhmäohjauksen ennakosuunnittelu	53
Tilan miettiminen	56
Aikataulu	59
Ryhmän koko ja koheesio	61
Yksi vai kaksi ohjaajaa?	64
Pienryhmän alkutilanne	67
Ensikontakti	71
Pelisäännöistä sopiminen	74
Esittelykierros	75
Pienryhmäohjaajan huoneentaulu	78

Osa 2 Harjoituksia pienryhmäohjaukseen

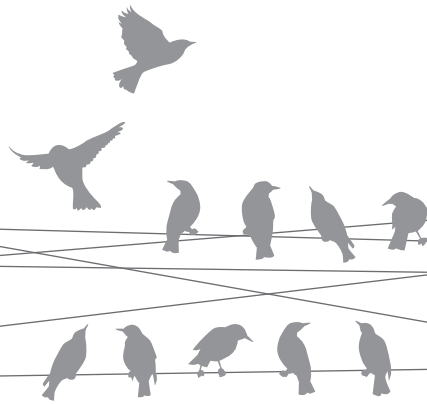
Pienryhmäohjaajuutta kehittäviä harjoituksia	81
Millainen pienryhmäohjaaja olen?.....	81
 <i>Toimiva pienryhmä</i>	82
<i>Tekisin toisin</i>	82
<i>Onnistunut pienryhmäohjauskokemus</i>	82
<i>Mieleen painuneiden pienryhmien tunnelmia</i>	83
<i>Vuorovaikutus ja viestintä pienryhmässä</i>	83
<i>Kohtaamisen taitoni</i>	84
<i>Minä pienryhmäohjaajana</i>	85
<i>Unelmien pienryhmä</i>	86
<i>Täydennä lauseet</i>	86
 <i>Ohjaajana kehittyminen -testi</i>	87
Kysymyksiä pienryhmätoiminnan vaiheisiin.....	87
 <i>Ennen ryhmää</i>	87
<i>Ensimmäisen ryhmäkokoontumisen jälkeen</i>	89
<i>Ennen toista tapaamista</i>	90
<i>Matkan varrelle</i>	90
 <i>Ryhmätoiminnan jälkeen</i>	91
Harjoituksia pienryhmässä toteutettavaksi	93
 <i>Tauluesittäytyminen</i>	94
<i>Kuvakortit</i>	95
<i>Tuttu tyyppi</i>	97
<i>Oletusesittely</i>	97
<i>Lappuäänestys</i>	98
<i>Kaikki jotka...</i>	101
 <i>Lausehulluttelua yhdessä</i>	102

 Keneen istuu tämä vahvuus?.....	103
Roolikartta ja valinnat	103
Elämänviiva.....	104
Elämänviiva-sovellus: ajanjakso elämässäni	105
Roolit ja vahvuudet	106
Ydinlauseeni	107
Minun ominaisuuksieni taulukko	108
Ominaisuuksien vaihtotori	109
Tähtihetki	110
Olen parhaimmillani	111
Lauseentäydennys	111
Motivaatiomaailmanpyörä.....	112
Sytykkeeni	113
Oppimisstrategiatesti ja oppijana kehittyminen -testi	114
Duunikone	115
Työvoimahallinnon ammatinvalintatesti	115
Näin me näemme sinut -ryhmätehtävä.....	116
En halua – haluan	118
Lööppi	119
Minun unelmieni lista	119
Uskonvahvistusta unelmiin	120
Unelmasta tavoitteeksi	121
Unelmien työpäivä	122
Positiivisen palautteen tuoli	123
 Kirje minulle.....	124

Malliruncoja pienryhmäohjaukseen	125
 Minä, lukiolainen	126
Mikä minusta tulee isona?	128
Alakohtaiset pienryhmäohjaukset	130
Varmuutta valintoihin	132
Omille siiville	134
Unelmaryhmä	137
Motivaatio hukassa	139
Työelämä ja työelämätaidot	141
Minä työnhakijana	143
Uutta potkua työnhakuun	146
 Minustako yrittäjä?	149
Loppusanat	151
Lähteet ja lisätietoa	155

Liitteet

LIITE 1: Pienryhmäohjauksen suunnittelulomake	160
LIITE 2: Esitietolomake pienryhmäohjausta varten – opinto-ohjaus	161
LIITE 3: Esitietolomake pienryhmäohjausta varten – työhönvalmennus	162
LIITE 4: Erilaisia vahvuuksia	163
LIITE 5: Minun ominaisuuksieni taulukko	164
LIITE 6: Lauseentäydennys	165
LIITE 7: Motivaatiomaailmanpyörä	166
LIITE 8: Työnhakutaitojen taulukko	168
LIITE 9: Työelämätaitojen taulukko	169

Alkusanat

Tämän kirjan kirjoittamisen kimmokkeena ovat lukuisat onnistuneet ryhmäkohtaamiset ja -valmennukset. Olen päässyt testaamaan erilaisia pienryhmäohjauksen menetelmiä niin omaa paikkaansa etsivien nuorten kuin aikuisten alanvaihtajien ja työnhakijoidenkin kanssa. Yleistyneiden etäpalveluiden, digitalisaatiohurmoksen ja virtuaalitoellisuuden keskellä on ollut inspiroivaa todeta, että kun ihmiset koontuvat kasvotusten keskustelemaan omaa elämää koskettavien tärkeiden asioiden äärelle, tapahtuu aina jotain sykehdyttävää. Kasvokkain kohtaaminen ja dialogi toisten kanssa osaavan ohjaajan opastamana voivat painua käännteentekevinä elämyksinä osallistujien mieliin elämän risteyskohdissa, etsikkovaiheissa tai valintojen keskellä, ja näitä pienryhmäkokemuksia tulee mahdollisesti muisteltua monissa myöhemmissäkin elämänkaaren vaiheissa.

Aivan itsestäänselvyys tällaisen mieleenpainuvan ja sykehdyttävän ryhmäkohtaamisen syntyminen ei ole. Ryhmän luotsiksi ja sen toiminnan kaaren kuljettajaksi tarvitaan ammattitaitoinen ja ryhmätöiminnan lainalaisuuksiin perehtynyt ohjaaja, joka kykenee taikomaan

pienryhmien tapaamisiin luottamusta herättävän ja tavoitteisiin vievän tunnelman. Pienryhmän ohjaaminen on poikkeuksetta dynaaminen ja haastava, mutta antoisa prosessi myös ohjaajalle. Se on myös taito, jota ohjaaja voi kehittää jokaista ainutlaatuista ryhmää ohjattaessaan kerta kerralta paremmaksi.

Opiskellessani 1990-luvulla ohjauksen koulutuksessa perehdyin pienryhmäohjaukseen teoriassa ja pääsin jossain harjoittelussa sitä itse kokeilemaankin. Tuolloin en vielä ymmärtänyt pienryhmäohjauksessa tapahtuvia nyansseja enkä luonnollisestikaan kokemuksen puuttuessa osannut tarttua ryhmässä tapahtuviin vuorovaikutusilmiöihin.

Sittemmin lukion opinto-ohjaajana testailin joitakin pienryhmäohjausmalleja, mutta testailut kaatuivat aina omaan mahdottomuuteensa: ohjattavien määrä oli yhdelle ohjaajalle aivan liian suuri, jotta kaille olisi pystynyt tarjoamaan prosessimuotoista ja opinto-ohjauksen tavoitteet täyttävää pienryhmäohjausta. Aina silloin tällöin minulla oli Joensuun ohjauksen koulutuksesta opoharjoittelijoita ohjattavana. Heidän kanssaan intouduin suunnittelemaan ja testaamaan heille harjoitteluun pakollisena kuuluvaa pienryhmäohjausprosessia, mutta muuten ajankäyttö ei sallinut pienryhmäohjauksen toteuttamista osana oppilaitoksen ohjaussuunnitelmaa. Minulle kävi niin kuin monille kollegoistani: pienryhmäohjaus jäi sanahelinäksi koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja keskityin työssäni isoilla opiskelijamäärillä helpommin toteutettavaan luokkamuotoiseen ohjaukseen sekä henkilökohtaiseen ohjaukseen.

Vuosikausia kuitenkin haaveilin siitä, että pääsisin kokeilemaan erilaisia mielessäni pyörineitä pienryhmäohjauksen ideoita, koska olin vakuuttunut tämän ohjausmuodon toimivuudesta. Syksyllä 2014 pääsin näiden ideoiden toteuttamisen pariin toden teolla, kun olin jättänyt virkatyöni ja perustanut oman ohjauspalveluita tarjoavan yrityksen. Pohjois-Savon ely-keskus tilasi minulta pilottikokeiluna TE-toimiston asiakkaille kymmenen ryhmämuotoista uravalmennusrupeamaa,

jotka nimesin SUUNTA-intensiiviuravalmennuksiksi. Olin innoissani, sillä olin saanut suhteellisen vapaat kädet valita ryhmätoiminnan sisällön, kunhan teemana vain olisi uravalmennus.

Tuntui kuin kaikki pienryhmäohjauksen ovet ja ikkunat olisivat minulle avautuneet. Ryhmä toisensa jälkeen oli onnistunut, intensiivinen ja palkitseva niin minulle kuin ryhmiin osallistujillekin, vaikka jotkut heistä olivat ensimmäisen tapaamiskerran ensimmäisillä sekunneilla ilmoittaneet, että he ovat tulleet paikalle ainoastaan koska ”työkkäristä pakotettiin”. Kuitenkin nämä samat ryhmäläiset odottivat innoissaan seuraavaa kokoontumiskertaa ja harmittelivat ääneen ryhmätoiminnan loppumista viimeisellä tapaamisellamme. Kaikista näistä ryhmistä saadut palautteet olivat erinomaisia – niin erinomaisia, että eräs työvoimahallinnon asiantuntija kehotti minua kirjoittamaan muistiin, mitä ryhmissä oikein tapahtui. Mikä oli niiden taika?

Ymmärsin aika pian, että sellainen kohtaamisen tapa, jota me ohjausalan ammattilaiset pidämme itsestäänselvyytenä ja pienryhmässäkin tavoiteltavana, ei välttämättä olekaan kaikkialla ja kaikenlaisten uravalmennusta toteuttavien tahojen tapa. Siksi ohjausosalta on paljon ammennettavaa nimenomaan pienryhmäohjausmuotoisiin valmennuksiin.

Sittemmin olen päässyt pitämään kymmeniä ryhmämuotoisia ohjausprosesseja, joissa kaikissa on toistunut sama pienryhmäohjauksen taika: ryhmät ovat olleet toimivia, intensiivisiä ja palkitsevia riippumatta siitä, mikä on ollut ryhmäläisten tausta tai tulokulma ryhmään osallistuessaan.

Niinpä ryhdyin jossain vaiheessa ihan toden teolla miettimään, mikä tekee pienryhmän toiminnasta onnistuneen. Mitä pienryhmän ohjaaja pystyy tarkalleen ottaen tekemään ryhmän toiminnan onnistumiseksi? Mitä ovat ne pienet jutut, joihin huomionsa kiinnittämällä saa muutettua vaikkapa koko huonosti alkaneen ryhmätoiminnan suuntaa? Mikä ohjaajan persoonassa tukee pienryhmän toimintaa? Mitä ovat ne taidot, joita pienryhmäohjaaja voi etukäteen harjoitella? Ja mit-

kä taidot ylipäänsä ovat harjoiteltavissa? Entä miten tulee valmistautua – vai tuleeko?

Näitä kysymyksiä purkaessani syntyi tämä kirja. Kirja toimii apuna kaikille niille ohjauksen ja valmennuksen ammattilaisille, opinto-ohjaajille ja ryhmän vetäjille, jotka kaipaavat konkreettista tietoa onnistuneen pienryhmäohjauksen tueksi. Teoksesta hyötyvät opinto-ohjaajien ja uravalmentajien lisäksi kaikki opetus- ja ohjaustyötä tekevät: opettajat, kouluttajat, työnohjaajat, nuorisotyöntekijät, hanketyöntekijät, tutorit, mentorit ja työhönvalmentajat, mikseivät myös yritysmaailmassa erilaisten tiimien ja kokoustenkin vetäjät. Pienryhmäohjaus on mainio ohjauksen muoto, kun kerätään saman aiheen äärelle ihmisiä, olipa kyse yläkoulu- tai lukioikäisistä nuorista tai vaikkapa jo varttuneista alanvaihtajista ja oman paikan etsiskelijöistä. Hyvin toimivassa ja vedetyssä ryhmässä on antoisaa jakaa omia ajatuksia melkeinpä aiheesta kuin aiheesta.

Pelkkä ryhmän muodostaminen ja kokoontuminen ei kuitenkaan välttämättä synnytä itsessään keskustelua, kokemusten jakamista tai oivalluksia. Onnistuneen pienryhmäohjausprosessin takana on aina ryhmän ohjaaja, joka tietää, mitä tekee ja mihin suuntaan lähtee ryhmää missäkin tilanteessa luotsaamaan. Tullakseen tietoiseksi erilaisista pienryhmäohjauksen elementeistä ohjaajan on toisaalta pysähdyttävä pohtimaan omaa ohjaajuuttaan, toisaalta perehdyttävä erilaisiin pienryhmien lainalaisuuksiin ja testattava molempia käytännössä.

Tässä oppaassa keskitytään pienryhmän toimintaan nimenomaan ohjaajan näkökulmasta tarkasteltuna. Tämän vuoksi on pureuduttava ohjaajan toiminnan pienimpiinkin yksityiskohtiin ja pohdittava niiden merkitystä. Kirja sisältää myös monenlaisia toiminnallisia pienryhmäohjausmalleja ja harjoitteita pienryhmäohjauksessa hyödynnettäviksi. Niitä saavat mahdollisesti tämän kirjan äärellä pienryhmäohjausmuodosta innostuneet vapaasti käyttää ja soveltaa omassa työssään.

Toivon, että tätä käsikirjaa hyödyntävät voivat suunnitelmallisesti edetä kirjan avulla omissa pienryhmäohjausprosesseissaan ja intou-

tua myös kehrittelemään omia sapluunoitaan eri kohderyhmille ja eri tilanteisiin. Ennen kaikkea toivon, että kirjasta on apua niille, jotka haluavat löytää itsestään uusia puolia pienryhmäohjaajana toimiessaan ja kokea upeita hetkiä luotsaamiensa pienryhmien kipparina. Pienryhmäohjaus voi nimittäin parhaimmillaan toimia voimaannuttavana elementtinä myös ohjaajalle itselleen.

Olisin otettu, jos kirjani löytäisivät ja lukisivat myös oppilaitosten rehtorit, joille tämä opas saattaisi avata kokonaan uudenlaisia ajatuksia siitä, miten ohjausta voidaan omassa koulussa toteuttaa. Jokainen oppilaitos ja siellä jokainen ohjaussysteemi on erilainen, mutta tietoisuus toimivista pienryhmäohjauskäytänteistä saattaisi kannustaa oppilaitoksissa ja miksei työyhteisöissäkin uudenlaisten tapojen omaksumiseen ja pienryhmäohjauksen ideointiin. Tiedän paljon oppilaitosten opinto-ohjaajia, jotka mielellään toteuttaisivat osan ohjauksesta pienryhmämuotoisena mutta jotka kaipaisivat apua tämän ohjausmuodon toteuttamiseen omassa koulussaan. Ymmärtävä esimies voi aiheeseen paneutumalla antaa tukensa pienryhmämuotoisen ohjauksen suunnitteluun ja kehittelyyn. Muutenkin toivon, että tämä kirja voisi toimia lähtölaukaisijana ja inspiroijana tällaiselle ideoinnille: Missä ja miten voisimme toteuttaa pienryhmäohjausta? Millainen olisi oman koulumme pienryhmäohjausmalli ja -tarjonta?

Suomen Tietokirjailijat ry on tukenut tämän kirjan syntymistä apurahalla. Suuret kiitokset! Kiitos myös kaikille niille tahoille, joiden kautta olen päässyt pitämään ja kehrittelemään pienryhmäohjauksia sekä kehittymään itse pienryhmäohjaajana. Ennen kaikkea kiitos kaikille kohtaamilleni pienryhmäohjauksiin osallistujille sekä ohjattaville ja valmennettaville. Teette työstäni jatkuvasti inspiroivaa ja antoisaa!

25.11.2018 Kuopiossa

Leena Ståhlberg